

Kroniek Sint Agatha

Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven | Klooster Sint Agatha

Ten Geleide

Het seizoen 2019 is voortvarend gestart: met een nieuwe tentoonstelling in het Erfgoedcentrum, de inplanting van een deel van de kloostertuin en een bijzondere creatie van Edgard Claes osc. En ook een nieuwe folder van Klooster Sint Agatha. Die vindt u bijgesloten, samen met een oproep om al die publieksactiviteiten mede mogelijk te maken.

KLOOSTERS OP EEN KEERPUNT

Op 3 mei jl. opende het Erfgoedcentrum een nieuwe tentoonstelling: *Kloosters op een keerpunt; Nederlands kloosterleven in tijden van verandering*. De tentoonstelling zoekt in op de huidige situatie van orden en congregaties in Nederland, die enerzijds krimpen en sluiten, en anderzijds zoeken naar een eigentijdse voorzetting van (de waarden van) het kloosterleven.

Aan de oorsprong van de tentoonstelling ligt een suggestie die in 2017 werd gedaan in het tijdschrift *COR-nieuws*. Dit bulletin wordt verspreid door de commissie ouderenzorg van de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR). Joop Peters schreef dat het goed zou zijn om aandacht te besteden aan alle erfgoedprojecten waartoe religieuze instituten in de afgelopen decennia het initiatief namen. Tientallen orden en congregaties lieten hun geschiedenis vastleggen, er werden films, documentaires, fotoseries en interviewprojecten gemaakt.

Een opening...

Meestal zijn de erfgoedprojecten onderdeel van een traject van afsluiten; nog één keer terugkijken op alles wat is gedaan en is beleefd. Maar de projecten zijn niet alleen bedoeld ter afsluiting; ze dragen ook iets over aan de toekomst. De opdrachtgevers willen niet slechts de feiten uit het verleden vastleggen, maar eveneens de idealen waarmee de geschiedenis werd gerealiseerd, in de overtuiging dat die idealen zeggingskracht houden voor wie na hen komen.

Het Erfgoedcentrum, dat de resultaten van alle religieuze erfgoedprojecten verzamelt en bewaart, besloot om op de suggestie van Joop Peters in te gaan in de vorm van een tentoonstelling. Die is opgebouwd rond de dubbele beweging van afbouwen en vernieuwen, en laat zien dat het kloosterleven zich op een

nog een opening...

en daarna feest.

kantelpunt bevindt. Hierbij is het verleden een stuk helderder dan de toekomst. In de afgelopen anderhalve eeuw was er sprake van grootschalig en institutioneel kloosterleven. Op deze manier konden de religieuzen mede zorgen voor de opbouw van onderwijs en zorg in de Nederlandse samenleving en konden zij duizenden missionarissen afvaardigen naar overzeese gebieden. In de huidige situatie is het kloosterleven vooral een diffuus geheel van kleinschalige initiatieven, die in vormgeving net zoveel van elkaar verschillen als de klassieke orden en congregaties. Bijna alle initiatieven zijn kwetsbaar te noemen; veel initiatieven bevinden zich nog in de pioniersfase. Om daarvan in de tentoonstelling iets zichtbaar te maken, vroegen we een aantal vertegenwoordigers van nieuwe initiatieven om een bijdrage in de vorm van een 'portretje'. Bij welk kloosterproject zijn zij betrokken en wat motiveert hen om dat te doen? De eigentijdse portretjes hangen naast een aantal klassieke portretten uit de collectie van het Erfgoedcentrum. Alle portretten vertegenwoordigen een kloosterleven.

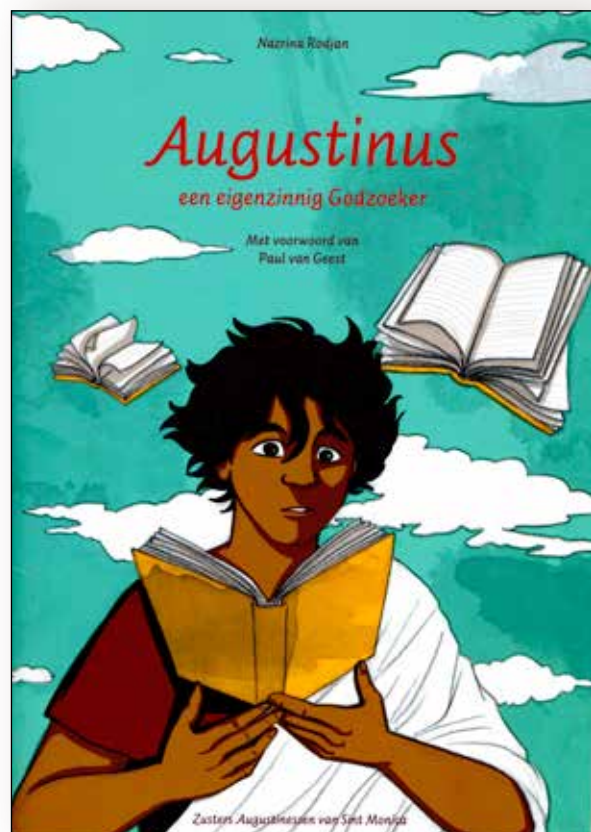
Natuurlijk wordt ook aandacht besteed aan de toekomst van tientallen markante kloostergebouwen. Zeker in de zuidelijke provincies had bijna ieder dorp en iedere stad één of meerdere kloostergebouwen. Veel daarvan hebben in de afgelopen decennia al een nieuwe bestemming gekregen. Met name de zogenoemde 'moederhuizen' van de orden en congregaties - vaak grootschalige en beeldbepalende gebouwencomplexen - worden momenteel herbestemd, in trajecten die soms jaren duren.

De openingsbijeenkomst op 3 mei werd bezocht door een honderdtal belangstellenden. Hoofddeel van het programma was een inleiding door Ad Leys, bestuurslid van het Erfgoedcentrum, over de ontwikkelingen in het Nederlandse kloosterleven gedurende de afgelopen decennia. Als staflid van de KNR maakte hij deze ontwikkelingen zelf van dichtbij mee. Hij sprak met name over de wijze waarop religieuze instituten - bij afnemende ledentallen - nieuwe vormen vonden voor hun bestuurlijke taken. Na de inleiding en de mogelijkheid voor vragen en opmerkingen, verplaatste het gezelschap zich naar de kloostertuin voor nóg een openingsbijeenkomst. Tegelijkertijd met de opening van de tentoonstelling vond namelijk de onthulling plaats van een nieuw beeld van Edgard Claes o.s.c. en medekunstenaar René Ziltz. Van oud ijzer deden zij 'broeder Piet Hendriks' herleven, die van 1925 tot 1994 zorg droeg voor de tuin van Klooster Sint Aga-

tha. Bij het beeld staat een bordje met een toelichting voor wandelaars en de oproep om broeder Piet te voorzien van een donatie, zodat hij ook anno 2019 het onderhoud van de kloostertuin kan blijven steunen.
> M. Arendsen

UIT DE COLLECTIE

In de tentoonstelling *Kloosters op een keerpunt* is een boekenkast gewijd aan de verschillende vormen van geschiedschrijving van Nederlandse orden en congregaties. Er liggen circulaire die Ursulinenkloosters in de laatste decennia van de 19e eeuw aan elkaar toestuurd om over hun geschiedenis te vertellen. Er liggen geschiedwerken geschreven door eigen leden, vaak bij gelegenheid van een jubileum en veelal met een sterk hagiografisch karakter. Er liggen voorbeelden van recent verschenen boeken, meestal door professionele historici geschreven in opdracht van een orde of congregatie. En ja, er liggen ook stripboeken! In de loop van de 20e eeuw hebben stripboeken (voor de een teksten met plaatjes, voor de ander plaatjes met teksten) hun weg naar een groot en volwassen publiek gevonden. Geschat wordt dat sinds 1900 ongeveer 90.000 Nederlandse stripboeken zijn verschenen. Het is niet verwonderlijk dat vanaf de jaren zestig de

Veel handen poten heel veel planten

vorm van een stripboek ook gekozen werd om belangstelling te wekken voor de geschiedenis van het kloosterleven. Frankrijk en België staan bekend als landen met fameuze striptekenaars. Bij de afdeling 'Stripboeken' in de studiezaal van het Erfgoedcentrum staan nogal wat exemplaren afkomstig uit deze landen. Een van de oudste is een uitgave uit Toulouse (1953) over het leven van kardinaal Lavigerie, geschreven door een Franse Witte Zuster, soeur Marie André. In de jaren zeventig schreef Henri Kerkhoffs reeds een stripverhaal over de redemptorist Clemens Hofbauer. Inmiddels zijn veel kloosterlevens in stripvorm vastgelegd. De grote namen uit de middeleeuwen hebben allemaal hun eigen stripverhaal: Benedictus en Bernardus van Clairvaux, Franciscus en Clara, Dominicus en Teresia van Avila. Ook de stichters en stichtersessen van meer recente congregaties zijn hoofdrolspeler in een strip, zoals Julie Postel, Marie Amélie Fristel, Don Bosco en Arnold Janssen. Andere verhalen zijn gewijd aan bijzondere religieuzen zoals Peerke Donders en zuster Marie Adolphine Dierckx, die als missiezuster bij de Bokseropstand in China stierf. De laatste aanwinst is het recent verschenen stripverhaal *Augustinus, een eigenzinnig Godzoeker*, geschreven en getekend door Nazrina Rodjan, uitgegeven door de Augustinessen van Sint Monica. Het verhaal over Augustinus is gebaseerd op diens *Belijdenissen*. Daarmee is deze kerkvader, wiens regel zo belangrijk is geweest in de ontwikkeling van het kloosterleven, thans ook in beeldverhaal geportretteerd.

In de studiezaal staan een zestigtal stripboeken bij elkaar. Daaronder ook het Nieuwe Testament in stripvorm onder de titel *Jesus Messias*, zowel in het Nederlands, als "in Limburgse dialecte" en "op z'n Zeëuws". Als u naar het plankje met de stripboeken komt, vergeet dan niet om ook te kijken in *Een vreemd maar teder*

geraas, van de Zwitserse tekenaar Zep. Hij verbeeldde het verhaal van de Kartuiser monnik William, die uit de stilte en de eenzaamheid van zijn klooster in de Charreuse naar Parijs moet reizen vanwege een erfenis. Die reis brengt veel te weeg. > Otto S. Lankhorst

Kwartaaljournaal

- ▶ Op 8 april schonk museum De Vier Quartieren uit Oirschot voorwerpen en boeken m.b.t. het Brabantse kloosterleven.
- ▶ Op 12 april organiseerde de Stichting Heg & Landschap in het klooster (grenzend aan het Maasheggengebied) een symposium over de aanleg en het beheer van heggen.
- ▶ Op 16 april plantten de vrijwilligers van de kloostertuin ruim 1250 nieuwe planten en heesters.
- ▶ Op 1 mei bezochten Marga Arendsen, Chris Dols en Otto Lankhorst het 50-jarig jubileum van het KDC.
- ▶ Op 3 mei werd de nieuwe tentoonstelling van het Erfgoedcentrum *Kloosters op een keerpunt* feestelijk geopend en werd 'broeder Piet' in de kloostertuin onthuld. Op deze dag vond ook een onderzoek plaats naar de luchtstromen in het depot.
- ▶ Op 5 mei gaf popkoor Noisy Voices b.g.v. Bevrijdingsdag een concert in de kloosterkerk.
- ▶ Op 7 mei overlegde Marga Arendsen met medewerkers van de provincie Noord-Brabant over voorstellen om Brabantse kloosters onder de aandacht te brengen.
- ▶ Op 12 mei gaf Company Dufay een concert in de kloosterkerk met 16e-eeuwse Spaanse muziek.
- ▶ Op 19 mei nam het Erfgoedcentrum deel aan Open Kloosterdag en aan het jaarlijkse 'Ons Plattelandsrondje' in het Land van Cuijk. Vocaal ensemble Sonabile verzorgde een Mariaconcert in de kloosterkerk.

Textielkunst van Liesbeth Werts

- ▶ Liesbeth Werts opende haar textielkunstatelier in het klooster. Onder de 215 bezoekers van die dag was NRC-journalist Lotfi El Hamidi, die de volgende dag zijn column wijdde aan de opgedane ervaringen.
- ▶ Op 21 mei woonde Marga Arendsen bij de KNR in Den Bosch een overleg bij van Brabantse klooster gemeenschappen die in 2021 een jubileum vieren.
- ▶ Op 22 mei was er een bestuurlijke bijeenkomst met vertegenwoordigers van de gemeente Cuijk, provincie Noord-Brabant en Stichting Sint Aegten over de verbouwplannen voor de zuid- en oostvleugels.
- ▶ Op 23 mei werden in het Erfgoedcentrum opnames gemaakt met René Bastiaanse, voor een film over 175 jaar Franciscanessen van Veghel.
- ▶ Op 24 mei spraken Joe Op de Kamp osc en Marga Arendsen met auteurs van de 'Canon van Cuijk' over het kloosterleven van Kruisheren.
- ▶ Op 26 mei verzorgde Pluis van de Ven een meditatie-wandeling in de kloostertuin.
- ▶ Op 27 mei werden bruiklenen opgehaald voor een tentoonstelling in het Dominicanenklooster in Zwolle over kunstenaar pater Raymond van Bergen.

Colofon

Deze kroniek wordt uitgegeven door de stichtingen
Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven en Sint Aegten
ISSN: 2210-5719

Redactie: M. Arendsen, G. Heusschen, O. Lankhorst

Adres: Kroniek Sint Agatha
Kloosterlaan 24, 5435 XD St. Agatha
Tel. 0485 - 31 10 07
E-mail: info@erfgoedkloosterleven.nl
Website: www.erfgoedkloosterleven.nl
www.kloostersintagatha.nl

Vormgeving: Vormweijjs, Nijmegen

Conferentie over religieus erfgoed in Groningen

- ▶ Op 30 en 31 mei en 1 en 2 juni was het klooster onderdeel van een Kerkenpadroute en voer het voetveer Zeldenrust tussen Sint Agatha en Middelaar.
- ▶ Op 7 juni keerden tijdschriftcollecties terug die door de Koninklijke Bibliotheek werden gedigitaliseerd in het Metamorfoze-project.
- ▶ Op 13 juni bezocht Marga Arendsen een presentatie over het Programma Radboud Erfgoed van de Universiteit in Nijmegen.
- ▶ Op 21 juni verzorgde historicus Renie Hesseling een lezing met de titel *Babyboomers; hun roomse opvoeding*.
- ▶ Op 21 juni nam archivaris Chris Dols deel aan een internationale conferentie over religieus erfgoed in Groningen, waarbij ook KDC en KADOC vertegenwoordigd waren.
- ▶ Op 24 juni bezochten twee erfgoeddeskundigen van Catharijneconvent het Erfgoedcentrum voor overleg over beider werkzaamheden.
- ▶ Op 26 juni organiseerde IVN De Groene Overlaat een natuurwandeling door de kloostertuin.
- ▶ In het tweede kwartaal van 2019 werden 230 bezoekers rondgeleid, waaronder de historische kring LGOG parkstad Limburg, Eusebiusparochie Arnhem, zusters Franciscanessen van Veghel, verschillende lokale verenigingen en enkele wandelaars op weg naar Santiago. Op eigen gelegenheid bezochten ca. 1.400 mensen Poortgebouw en tentoonstelling van het Erfgoedcentrum. De studiezaal trok 65 onderzoekers en er kwamen 110 verzoeken om informatie per e-mail binnen. > G. Heusschen

AGENDA

- ▶ In de maanden juli en augustus is er iedere vrijdagmiddag om 14.00 uur een inlooprondleiding.
- ▶ Op zondag 1 september verzorgt vocaal ensemble Cantodoro een concert in de kloosterkerk.
- ▶ Op zondag 15 september, Open Monumentendag, verzorgt het a-capellakoor 'I Biachi' een concert in de kloosterkerk rond het thema 'Misericordia et Pax'.
Meer informatie vindt u via de agenda van de website www.kloostersintagatha.nl